

Život i djelo Franje Lučića

Lovro Županović, Zagreb

0.0. Spomen i slavlje životnih obljetnica uvijek nekako spontano asocira vagu: na jednoj je strani svom težinom opustjela duljina prijeđenog životnog puta, a na drugoj strani njegovi rezultati nastoje biti što nosiviji. Od stvarne težine tereta zavisi kojoj će se strani privoljeti jezičak vage.

U slučaju glazbenika Franje LUČIĆA, o stotoj obljetnici njegova rođenja, nema dvoumljenja: jezičak vage će se privoljeti rezultatima. Jer, oni su zaista znakoviti za razvoj hrvatske glazbene kulture, a njihovo iscrpno nabrojavanje oduzelo bi suviše vremena. Neka zato ove uvodne riječi budu i evociranje najbitnijega u protagonistovu ljudskom životu i glazbeničkom mu djelovanju kao i upozorenje na nj onima koji dolaze. Uz ostalo, neka budu i znak iskrene zahvalnosti Lučićevih brojnih studenata — kojima je pripadao i autor ovog teksta — za sve ono što im je on kao profesor nesebično davao.

1.0. Franjo Lučić rođen je 31. ožujka 1889. u selu Kuče kraj Vukovine u poljodjelskoj obitelji Antuna i Kate rođene Puceković. Ostavši rano bez oca, odlazi ujaku župniku u obližnji Dubranec, u kome završava osnovnu školu i dolazi u dodir s glazbom. Potom je u Zagrebu od 1900-1904. učenik najprije gornjogradske (prva tri razreda) a onda donjogradske gimnazije (4. razred), nakon čega se upisuje u učiteljsku školu. Istodobno, na nagovor glazbenika Vilka Novaka, od 1906-1909. pohađa i školu Narodnoga zemaljskog glazbenog zavoda koju (kao trogodišnju) završava osposobljen "za predavanje u pjevanju za srednje škole i učiteljsko obrazovnište ter više pučke škole i za predavanje u orguljanju za učiteljske škole i strukovne javne i privatne škole" — kako je navedeno na svjedodžbi završnog razreda s datumom 02. srpnja 1909. godine. S takvim kvalifikacijama imenovan je 18. studenoga 1911. za lektora za povijest glazbe na školi koju je prije dvije godine završio. Tu dužnost obavlja do početka prvog svjetskog rata kada je mobiliziran te postavljen za upravitelja Vojne bolnice u Zagrebu. U tom svojstvu on 1916. polaže učiteljski ispit zrelosti te — da bi se potpuno oslobodio vojske — prihvaća mjesto privremenog učitelja u Kotarima kraj Samobora, gdje je 1917. nastala njegova *Prva simfonija* u f-molu. Na toj dužnosti ostaje do svršetka rata, da bi 13. prosinca 1918. — "izabran od naroda", kako je sam naveo u svojoj autobiografiji 1949. godine — postao turopoljski župan.

"Kao župan turopoljski" — nastavlja Lučić u autobiografiji — "podigao sam više škola, osnovao diljem Turopolja čitaonice i knjižnice i izgradio mnoge cestovne poteze." Ti spomenici njegova mudrog i promišljenog upravljanja Turopoljem i danas su vidljivi u rodnom mu kraju. Istodobno je (1921) izabran za nastavnika u novo-

osnovanoj (danas nazvanoj) Muzičkoj akademiji, na kojoj će dužnosti — posvetivši joj se nakon prestanka županovanja 1927. u potpunosti — ostati do umirovljenja 1961. godine.

Franjo Lučić

Kao profesor Lučić predaje polifone predmete (kontrapunkt i fugu) i orguljanje, obavlja dvokratno i dužnost rektora, drugi put od 1952. do umirovljenja. Afirmirajući se u vrijeme svog aktivnog glazbeničkog djelovanja i kao vrsni reproduktivni umjetnik-orguljaš i kao izvanredan organizator (1932. osniva glazbenu školu "Polyhimnia" s pravom javnosti kojom rukovodi do 1941. godine), Lučić nakon umirovljenja svoje posljednje desetljeće života provodi u smirenom sabiranju — kako je rečeno na početku ovog izlaganja — nemalih rezultata prijeđenog životnog puta. Umire 16. ožujka 1972. u 83. godini života te je sahranjen na Mirogoju.

2.0. Franjo Lučić ulazi u naš glazbeni život neposredno prije prvog svjetskog rata, i to kao skladatelj. Bile su to godine još uvijek snažnog utjecaja svestrane osobnosti Ivana Zajca, ali i godine naslućivanja onoga što je — u prvom redu zaslugom zagrebačke praiizvedbe glazbene drame *Oganj* Blagoja Berse (1911) — već treperilo u našoj ondašnjoj glazbenoj atmosferi, a čemu je izbijanje pa četverogodišnje trajanje rata za stanovito vrijeme bilo poremetilo logičan razvitak. A kad se početkom trećeg desetljeća ovoga stoljeća to Novo počelo sve više afirmirati, onda je — stopljeno s nekim drugim idejnim i izražajnim koncepcijama — počelo ispisivati novu, neobično plodnu i kvalitetnu stranicu suvremene hrvatske glazbene zbiljnosti.

Lučić je spomenute godine dočekao ne samo kao nastavnik škole koju je i sam ranije bio završio, nego i kao već afirmirana skladateljska osobnost. Iza sebe je imao nekoliko značajnih opusa, primjerice (danas izgubljeni)

Koncert za orgulje i orkestar (1913), prvi u hrvatskoj glazbi, kantatu *Noć na Uni* i već spomenutu *Prvu simfoniju* (oba djela 1917), od kojih je simfonija bila prva u našoj novijoj skladateljskoj praksi. U njima je nakon početnih djela pokazao kako je relativno brzo našao svoj stvaralački i uopće glazbenički put kojim će dosljedno i beskompromisno koračati do kraja svog aktivnoga glazbeničkog i ljudskog vijeka.

2.1. Dva su ishodišta tog Lučićeva puta: umjetnost Johanna Sebastiana Bacha s jedne i hrvatski narodni melos — posebice turopoljski — s druge strane. Ispočetka prisutna u skromnoj mjeri, ona su postajala sve očiglednija što je ruka koja ih je stvaralački osmišljavala postajala iskusnijom. Uvijek i svuda prisutna u Lučićevu djelovanju, spomenuta su ishodišta taj put ispunjavala neprolaznim vrednotama i izvanvremenskim kategorijama koje će to biti tako dugo dok ih se bude shvaćalo i doživljavalo kao nužnost duhovne nadgradnje ljudskog opstojanja.

Lučić ih je unosio u svaki oblik svog djelovanja koje je u pravom smislu riječi asociirao Zajčevu svestranost i zahuktalost. Očitovale su to, naime, u skladateljskom, reproduktivnom (orguljaškom), pedagoškom, spisateljskom i organizatorskom radu — i među njima nema nijedog područja na kome Lučić nije ostavio vidan trag svoga kreativnog zamaha.

Prije isticanja Lučićevih ostvarenja na navedenim područjima, evo detaljnijeg orisa svakoga od njih.

a) Na skladateljskom području Lučić je stvarao djela svjetovnoga i duhovnog karaktera. Svjetovnih je — što većih što manjih — ukupno 80, a duhovnih — opsežnijih ili kraćih — 58. Ukupno je to 138 opusa.

U prvoj skupini (svjetovna djela) nalazimo 8 orkestralnih radova, među kojima dvije simfonije — četverostavačnu *Prvu* u f-molu iz 1917. (integralno praižvedenu 14 godina kasnije) i nedovršenu *Drugju* u d-molu iz 1934. — te jedno koncertantno djelo (to je već spomenuti *Koncert za orgulje*), zatim 1 gudački kvartet u d-molu iz 1926, 8 solističkih skladbi za glasovir i 15 za orgulje te 48 vokalnih djela od čega 22 solo-popijevke i 26 (dječjih, ženskih, muških i mješovitih) zborova, među kojima su brojne obradbe naših narodnih napjeva. U drugoj skupini (duhovna djela) su 37 kraćih pučkih popjevaka, 17 većih moteta i 4 opsežne mise.

Recenzirajući prvu cjelovitu izvedbu Lučićeve *Prve simfonije* od 04. ožujka 1931., kritičar Žiga Hirschler napisao je ovo: "U svojoj simfoniji pokazao je Lučić veliko teoretsko i tehničko znanje. Kompozitor nam je razotkrio prije svega svoj pravi osjećaj za logičnu frazu i arhitektoniku. Lučić znade sagraditi stavak, a uspijeva mu da svoje teme obrađuje pikantnim kontrapunktskim figuracijama koje vazda interesiraju. Osim toga znade Lučić efektno i zvučno instrumentirati, pa mu je orkestralni stavak sočan, bujan, ali ipak nenametljiv i nigdje pretrpan suvišnom instrumentacijom. To je jedna od najljepših oblika njegovog instrumentalnog stavka."

Tu ocjenu skladno — ako ne i bolje — dopunjuje mišljenje s iste izvedbe danas anonimnog KO-a u "Slobodnoj

tribuni": "Polifonička i tematska obradba uz sjajnu orkestraciju karakteriziraju ovo djelo rijetkih kvaliteta. Prvi stavak ove simfonije koji zvučki gotovo brahmsovski smatramo uopće jednom od najboljih kompozicija koje su kod nas ikada stvorene. On je u jednom zamahu koncipiran i stoji saliven poput klasičnog kipa."

Iz svega izlazi logičan Lučićev skladateljski portret, označen u prvom svesku *Leksikona jugoslavenske muzike* (Zagreb, 1984) ovim riječima:

"Lučićeva inventivno napisana djela odražavaju njegovo dobro poznavanje kompozicijske tehnike, a posebno njegov osjećaj za logičnu frazu i arhitektonsku izgradnju. Premda je svoje kompozicije temeljio na osnovama novoromantičnog prizvuka, često je pojedine odlomke razvijao na polifoni način, što je davalo efektne rezultate. Cjelokupnom dojmu o orkestralnim radovima pridonosi i vješta instrumentacija, u kojoj se osjeća utjecaj bogatog zvuka orgulja i njegovih registara. Kao dobar poznavalac muzičke literature Lučić u oblikovanju zvuka teži za primjerenim kolorističkim djelovanjem, ne primjenjujući nikad suvišno nagomilavanje zvukovnih masa ni traženje bizarnih rješenja. U vokalnim djelima dolazi do izražaja njegov afinitet prema narodnom melosu."

b) Danas je nemoguće reći nešto određeno o Lučiću orguljašu-reproduktivcu, posebice što se tiče njegovih solističkih nastupa, zbog toga što o njima nije sačuvana recentna dokumentacija diskografske naravi. Može se jedino, i to uvidom u sačuvane novinske recenzije, upozoriti na njegovo izvanredno improviziranje na orguljama te na sudjelovanje kao orguljaša u izvedbama većih vokalno-instrumentalnih djela — na primjer u izvođenju Zajčeve *Missae jubilaris* 1932. godine, napisane za sola, zbor i orgulje, kada ju je izvelo Hrvatsko pjevačko društvo "Lisinski" (iz Zagreba) pod ravnanjem Milana Sachsa. Cjelokupna izvedba označena je kao vrlo uspješa, a Lučić kao vrlo pouzdani sudionik na orguljama zagrebačke prvostolnice, u kojoj je — usput rečeno — neko vrijeme obavljao dužnost glavnog orguljaša. Dodajmo, da je istu dužnost dugo godina obavljao i u zagrebačkoj židovskoj sinagogi.

c) Za pedagoško djelovanje Franje Lučića uvjerljivije od njegovih studenata svjedoče službeni zapisi sačuvani u protagonistovu osobnom dosijeu. Tako je naći formulacije kako je Lučić "visoko kvalificirani nastavnik za svoju struku", kako mu je "uspješan i savjestan pedagoški rad", kako je "iskusan orguljaš i pedagog na visokoj školi za orgulje", kako je "solidan i savjestan nastavnik polifonih disciplina", kako "đacima daje tehničko znanje", kako je "u NR Hrvatskoj jedini stručnjak-pedagog za polifone discipline, a i za orgulje", kako "uživa ugled kao savjestan pedagog" čiji je "odnos prema đacima korektan."

I kao kruna ovog oblika Lučićeva djelovanja: Kada se nakon glazbenikova umirovljenja 1959. godine radilo o opravdavanju produženja njegova rada u Muzičkoj akademiji najprije za 1959/60. a potom i za 1960/61. školsku godinu, stoji zapisano da je on "osim u

pedagoškom radu neophodno potreban i za organizacione poslove Muzičke akademije”.

d) Lučićevo spisateljsko djelovanje račva se u dva pravca: glavni pravac obilježavaju teoretsko-pedagoška (ponajvećma udžbenička) djela kojih je osam. To su redom objavljivanja

- Elementarna teorija glazbe i pjevanja, 1922,
- Harmonija - Nauka o akordima, 1924,
- Solfeggio, obuka zbornog pjevanja, 1932,
- Muzički kalendar, 1934,
- Jednostavni kontrapunkt, 1936,
- Elementarna teorija glazbe i pjevanja, 1940 (tri sveska),
- Kontrapunkt, 1951,
- Polifona kompozicija, 1954.

Za njih je u spomenutom svesku *Leksikona jugoslavenske muzike* navedeno kako je Lučić u njih ugrađivao svoje bogato kompozitorsko i pedagoško iskustvo — čime su oni izašli kao svojevrsna produžena ruka tih prije opisanih oblika djelovanja Lučića-glazbenika. A u onodobnom tisku, kada se pojavila *Polifona kompozicija*, autor ovog teksta je — između ostaloga — napisao ovo: "Korist od ove knjige višestruka je: ona je ispunila kod nas jednu osjetnu i dugogodišnju prazninu, a svojim sadržajem sigurno će pomoći (i studentima visokih glazbenih škola i glazbenim stručnjacima) detaljnijem ulaženju u bit polifone glazbe i razumijevanju njene veličine. Knjiga je ispunila sva očekivanja; ona je — premda kod nas (i na Balkanu) prva ovakve vrste — potpuno prerasla riječ 'pokušaj' i postala vrijedno i ozbiljno djelo, kojim bi se ponosili i ostali kulturni narodi."

Sporedni pravac obilježuje svega šest tekstova, od kojih prvi iz 1910. a posljednji iz 1934. godine. Raznolikog su sadržaja: polemičkog (s Antunom Dobronićem a u obranu *Pjesmarice* Matka Brajša-Rašana), nekrološkog (uz smrt Lučićeva usmjeravatelja ka glazbi i učitelja mu Vilka Novaka), glazbeno-povijesnoga, pedagoškog te (dva teksta) etnomuzikološkoga obilježja. U prvom od ta dva teksta, onom iz 1921. godine, Lučić opisuje narodne običaje iz Turopolja te nakon rečenice "Da se sasvim ne izgube ti osobiti i zanimljivi običaji prigodom Jurjeva i da ih otmem potpunoj zaboravi" donosi harmonizaciju po njemu stilizirane turopoljske narodne "biser" melodije *Lepi Juro kres nalaže*. Ta inicijacija u nastavku vremena oplodena je s oko 30 Lučićevih zapisa turopoljskih narodnih napjeva — i to je (sve zajedno) nemali njegov prinos tada prilično razmahanom etnomuzikološkomelografskom djelovanju mnogih hrvatskih glazbenika.

e) Opisujući u ediciji *Muzička akademija u Zagrebu 1921-1981* organizacijsko funkcioniranje te ustanove u razdoblju rektorstva Franje Lučića, tj. od 1952. do 1961. godine, Krešimir Kovačević — ne spominjući izričito Lučićevo prezime — kaže ovo: Težnja da se "pronađe zajednička osnova za sve tri tada postojeće Muzičke akademije u Jugoslaviji, u Zagrebu, Ljubljani i Beogradu (...) našla je svoj izraz na konferenciji u Zagrebu, a posebno u zaključcima tzv. Bledske konferencije. Bilo je

to prvo široko savjetovanje triju akademija na kojem su razrađeni i prihvaćeni jedinstveni obavezni planovi i programi." Koliki je u tome bio Lučićev udjel govori ranije navedena formulacija o njemu (iz 1959.) kao o "neophodnom za organizacione poslove Muzičke akademije." Posebno govori dvokratno odlikovanje Lučića: prvo 1962. (Orden rada sa crvenom zastavom), drugo 1969. (Orden zasluga za narod sa srebrnim zracima).

2.2. Na osnovi izloženoga, miljokazi Lučićeva kreativnog zamaha na navedenim područjima njegova djelovanja — osim, zbog istaknutog razloga, na reproduktivnom — koji ostaju u hrvatskoj glazbenoj kulturi kao nezaobilazni su, po mišljenju autora ovoga teksta, slijedeći:

— na skladateljskom ELEGIJA za orkestar u formolu, zatim izvanredno profinjena stilizacija narodne melodije iz rodnoga mu kraja LEPI JURO KRES NALAŽE te impozantna MISSA EUCHARISTICA JUBILARIS za sola, zbor i orkestar;

— na pedagoškom niz današnjih istaknutih hrvatskih skladatelja i glazbenika, od kojih treba spomenuti Milka Kelemena, Ivu Maleca, Stanka Horvata, Rubena Radicu i Anđelka Klobučara;

— na spisateljskom fundamentalni udžbenici KONTRAPUNKT i POLIFONA KOMPOZICIJA;

— na organizatorskom nezaobilazni zahvati u strukturu Muzičke akademije u Zagrebu kojoj je — kako je spomenuto — dvaput bio na čelu.

A kad se ima na umu da su ovdje navedeni samo najkrupniji slučajevi i da je svako područje i te kako bogato priložima — onda se s pravom valja zapitati "Kako i kada je bilo moguće sve to uraditi?"

3.0. Tim pitanjem završava naša spoznaja o općeljudskim sposobnostima nekog stvaraoca i počinje naslućivanje onih umjetničko-kreativne naravi. One su danas, o stotoj obljetnici Lučićeva rođenja koji je — odolijevajući svim životnim nedaćama poput neuništivih hrastova rodnog mu Turopolja — u svom dugom i nadasve svrsishodnom životu ostvario nekoliko zaista nezaobilaznih miljokaza, jasan i znakovit indikator iskazane zahuktalosti i svestranosti. I kad se ostvareni rezultati spoznaju u nizu Lučićevih partitura, napisanih knjiga, znakova njegova županstva još uvijek prisutnih u Turopolju te onih trajnog sjećanja njegovih studenata — dolazi se do zaključka kako je Franjo Lučić nizom ostvarenja svoga rada sebi podigao zaista trajan spomenik koji će — kako jednom napisa davi Horacije — zauvijek izbjeći zaboravu. A to je i najljepše i najviše što jedan umjetnik-stvaralac može poželjeti plodovima onoga što je za života nesebično prilagao — u slučaju Franje Lučića — glazbenoj kulturi naroda iz kojeg je potekao.

"Talent, iskrenost, znanje, idealizam, skromnost i marljivost značajke su karaktera čovjeka, skladatelja i pedagoga Franje Lučića" — tim riječima mogao bi se izraziti sukus članka velezaslužnog slovensko-hrvatskog kulturnog polidjelatnika Janka Barla o Lučiću, napisanog 1931. godine povodom 25. obljetnice glazbenikova javnog djelovanja.